

ביאורים

תחום נוסף שבו עלינו לשמור על רמת נקיות גבוהה, הוא המאכלות האסורים. למזון יש חשיבות עליונה לאדם, כמו שלמדנו גם ביחס לממון וליצר העריות. המזון הוא אחד מהמצרכים הבסיסיים לבניית הגוף שלנו. בלעדיו הגוף יהיה חלש, לא יתפתח כראוי ואף יוכל להגיע לידי חולי. כל תהליך האכילה הוא חשוב, החל מהכנת האוכל, דרך לעיסתו בפה ועד עיכול המזון בגוף. בגלל חשיבותו של המזון עלינו לשים לב מה הם המאכלים שמרכיבים את הגוף ובונים אותו.

ערך נוסף להגבלת האכילה הוא לזכור שגם לה יש גבולות ועלינו לא להימשך אחר האכילה יותר מדי.

מי שישתה אקונומיקה יידרש לאשפוז מידי בבית החולים, בתקווה שיצליחו להציל את חייו. גם מי שייקח לגימה קטנטנה יצטרך להגיע במהירות לבית החולים, שם יעשו שטיפה יסודית לקיבתו. אל הגוף לא מכניסים דברים מזיקים. יש מאכלים שאינם מתאימים כל כך לגוף האדם, אבל הגוף למד לעכל אותם כי התרגלנו לאכול אותם, למשל, חלב פרה (לכן יש הרגישים למוצרי חלב).

כשם שיש דברים הפוגעים בגוף, כך מאכלים אסורים פוגעים בנשמה. עם ישראל זכה לנשמה מיוחדת ולגוף מיוחד. מי שלא מקפיד על שמירת הכשרות ואכילת מאכלים כשרים פוגע בנשמה שלו וגם הגוף המיוחד שלנו נפגע מכך. לא רואים זאת כלפי חוץ, אבל הגוף נהיה גשמי וגס יותר, הנשמה לא יכולה להופיע ואי אפשר לחשוב מחשבות קדושות. כמו שאדם לא רוצה להתקרב לדיר חזירים בגלל הרפש והסרחון שנמצאים בו, כך גם הקב"ה אינו רוצה להתקרב אל מי שגופו נבנה מלכלוך.

ההקפדה על אכילת מאכלים כשרים צריכה להיות בדיוק כמו החשש מאכילת רעל. הרעל משחית את הגוף, ומאכל שאינו כשר משחית את הנשמה.

הרחבות

• איזו עברה מטממת ליבו של אדם

המאכלות האסורות יתרות בזה על כל האסורין, כיון שהם נכנסים בגופו של האדם. מלשונו של הרמח"ל נראה שכל עברה מטממת את הלב, אולם מאכלות אסורות מטממות בצורה חמורה יותר. הרמב"ן מבאר בטעמם של איסורי המאכלות: "ואין האסורין במאכלים רק (אלא) טהרה בנפש, שתאכל דברים נקיים שלא יולידו עובי וגסות בנפש, על כן אמר ואנשי קודש תהיו לי, כלומר אני חפץ שתהיו אנשי קדש בעבור שתהיו ראויים לי לדבקה בי שאני קדוש, לפיכך לא תגאלו נפשותיכם באכילת הדברים המתועבים" [שמות כב, ל]. המהר"ל מסכים שמאכלות אסורות מטממות ליבו של אדם מצד טבעו, אולם אין זו הסיבה לכך שהתורה אסרה אותן. המצוות אינן עצות ורפואות טבעיות, אלא סדרים אלוהיים נעלים - "שאינו כאן דבר טבעי במצוה זאת, רק גזרה גזרתי, אי אתה רשאי לעבור עליה", ומחזק את דבריו מהגמרא (שאותה הביא גם הרמח"ל) האומרת ביחס לכל העברות שהן מטממות את ליבו של אדם, הואיל ונפשו של אדם הינה אלוהית ומתאימה לסדרים האלוהיים, ובעשותו ההפך מזה מושך עצמו לחומרנות ולנטייתו הגסות [תפארת ישראל ח].

והמדרגה השלישית אחר הגזל והעריות לענין החמדה - הנה הוא אסור המאכלות, בין בענין הטרפות עצמם, בין בענין תעורבותיהן, בין בענין בשר בחלב או חלב ודם וענין בשולי גויים וענין געולי גויים, יין נסיכם וסתם יינם. כל אלה הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חזק, כי יש תאות הלב המתאנה במאכלים הטובים וחסרון הכיס באסורי התעורבות וכיצא בזה, ופירטיהם רבים ככל דיניהם הידועים והמבארים בספרי הפוסקים, והמקל בהם במקום שאמרו להחמיר אינו אלא משחית לנפשו. וכך אמרו בספרי (ספרא שמיני פרק יב הלכה ג), "לא תטמאו בהם ונטמאתם בהם" (ויקרא יא, מג) - "אם מטמאים אתם בהם סופכם לטמא בהם", והינו, כי המאכלות האסורות מכניסים טמאה ממש בלבם ובנפשו של אדם עד שקדשתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו.

והוא מה שאמרו בש"ס גם כן (יומא לט ע"א), "ונטמאתם בהם" - "אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמאתם", שהעברה מטממת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדעה האמתית ורוח השכל שהקדוש-ברוך-הוא נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב (משלי ב, ו), "כי ה' יתן חכמה", והנה הוא נשאר בהמי וחמרי משקע בגסות העולם הזה.

והמאכלות האסורות יתרות בזה על כל האסורין, כיון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו. וכדי להודיענו שלא הבהמות הטמאות או השקצים בלבד הם הטמאים, אלא גם הטרפות שבמין הכשר עצמו הם בכלל טמאה, אמר הכתוב (ויקרא יא, מז), "להבדיל בין הטמא ובין הטהור". ובא הפרוש לרבותינו זכרונם לברכה (ספרא שמיני פרק יב הלכה ז), "אין צריך לומר בין חמור לפרה, למה נאמר בין הטמא ובין הטהור? בין טמאה לך ובין טהורה לך, בין נשחט רבו של קנה לנשחט חציו. וכמה בין רבו לחציו? מלא השערה", עד כאן לשונם. ואמרו לשון זה בסיום מאמרים, "וכמה בין רבו וכו', להראות כמה נפלא כח המצוה - שחוט השערה מבידיל בין טמאה לטהרה ממש.

והנה מי שיש לו מוח בקדקדו יחשב אסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה לו דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכול ממנו? אם ישאר לו בו איזה בית מחושב ואפילו חששא קטנה, ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור, אף אסור המאכל כבר בארנו שהוא ארס ממש ללב ולנפש, אם כן מי אפוא יהיה המקל במקום חששא של אסור, אם בעל שכל הוא? ועל דבר זה נאמר (משלי כג, ב), "ושמרת שפין בלעך אם בעל נפש אתה".

חמדה - תאוה. געולי גויים - תבשיל שנתבשל בסיר טרף של גוי. יין נסיכים - יין נסך שניסכוהו לע"ז. חסרון הכיס - הפסד ממון. קנה - צינור הנשימה. חוט השערה - הבלד דק. בית מחוש - מקום לספק.

